

Pridružiti na cilu god 3 for. na pol god 1 for. 50 nov. na četvert. 75 nov.
Za Srbiju 30, 15, 7 1/2 kroša. Izlazi svake Nedjelje jedinstven.

Pisma svakoversha predmeta molimo na uredništvo uputiti.
Neprijatelja neprimamo.

God. I. U Kalači

U Sridu 9. Studena 1870.

Broj 35.

POZIV NA PREDPLATU.

Poklem naše na ovom polju dilovanje, i razvitak narodnosti, o što većem broju predplatnika zavisi izavlja se: da će se predplata neprikidno primati na cilu godinu kojaće se radi sravnjenja sa civilnom — koncem Prosinca dovršiti — cina dosadanja na 1/4 75 nov. na 1/2 1 f. 50 nov., na cilu godinu 3 f. a. vr. koji sad na pol godine plati — ili je već početkom na cilu izplatio — suvišak će se u došastju uračunati. Uredništvo.

Narodnost i jezik.

I. O lomnu zidu sobice moje visi malani kip velika duha, kip neumrla Jelačića bana. Kad mi misli olovo današnjih nepravednostih potisne u sdvojnost, bacim oko na krajiška junaka, bacim i pitam se: ta je li moguće, da je u narodu trojedne kraljevine izumro duh tvoj, vječiti bane! Koj si u svoje vrime Jozuevom trubljom i Izajjevim mačem širio i branio istinu i pravicu, jezik i narodnost roda svoga? Je li moguće, da je častnu tvoju stolicu zasjeo muž, u koga hrabri građanin i viteški krajišnik vire danas neima? Je li moguće, da se vladalačka šibika tvoja oko Novih Dvorah razpotorila, a unuci i virni podanici tvoji, pustiv tebe i tvoj oblik s vida, pometnub tvoju hrabrost i zaslugu, svoga Jelačića naprežu onamo sile svoje, da tebe ocrne i prokunu, da tebe neumrli prahu i domaći sinici i tudjinci za sva vrimena osude i zaborave? — No! no! neumrli bane! U svakom listu lovorova

vine, kojim zahvalni narod kiti ladni grob tvoj, mi te ponosito gledamo, iskreno grlimo i vruće ljubimo, sjajna danice budućnosti naše! Zastavo sveta Jelačića bana morjem zavisti opasana! kroz vitrove i magle, prah i vijore, tuču i gromove tebi brodi k tebi hrli narod, zadahnut duhom onoga muža, koji je glasom i mačem britkim za narodnost i jezik roda svoga stavio na žrtvenik život i dušu svoju! Zastavo sveta, zastavo častna! prije ćedu presanuti vode, prije će se pogubiti crni oblaci kroz jasne vedrine nebeske, otopit će se led zlotvorskkih zavistih na suncu ti imena nosilčeva, i u slici ladna potoka uzvratit se u mračne ponore kajnosti prije, — nego nam ti propaneš trobojnice Trojednice u stavi Jelačićevoj!

Tako se u duboke misli pušća često krajiški duh slavnskoga rodoljuba. Misli mu se križaju kao munje žarke, a na svaku pogrdu, nanešenu imenu toga muža, plane mu oko i srce u gromovskoj riči na dušmane istine. A pa zašto? Jedino zato, što svaki narod štuje i ljubi one, koji ga narodom učiniše, koji mu narodnost obezbediše i slobodu daše, — medju timi na pročelje stavljam ja Jelačića bana, iz koga ustih često putah sam čuo govorit o narodnosti i jeziku, o slogi i ljubavi prama domovini. Njega žalibože u grobu mrze i proklinju braća magjari, uspomenu imena njegovog ni čuti, oblik sjajna obraza njegovog ni pogledati neće, te kad koju, pozvani, o njem prosboriti moraju, na licu jim opažaj tajnu niku slutnju, kao da prežu pred duhom toga neumrloga junaka. Njim dakle za utjehu i nauku,

a mladeži našoj gorljivoj za promišljanje puštam u sviet ovo nekoliko domorodnih redakah.

Nespomínjajúc ovdje što bi bilo danas od trojedne kraljevine bez bivšega Jelačića bana, kojemu bi nezaisitnomu lavu ona u ždrelo pala, kakova bi kob Austriju snašla, bi li se Večislavova kruna starom sjajnosti danas uzdizala i t. d. pitam samo : bi li se gospodstvu magjarskomu, uzdignutomu danas nad ostale narode u Ugarskoj i za trag znalo? Kako dakle braća magjari stečenim gospodstvom svoju narodnost i svoj jezik brane, nek nezamjere kad im javno očitujemo, da mi isto tako Bunjevci i Šokei za svoju narodnost i svoj jezik polja obradjujemo, porez plaćamo, krv lijemo : živimo i umiremo!

Ovo kobno doba, gde se u komešanju narodah sukrvna spajaju plemena, gde rod rodu preko gorah i vodah pruža bratsku ruku, bilo bi po magjarsko pleme probitačno, da se osvisti dok smo mu braća; Državnici magjarski, dobro bi bilo da prouče, što su besidili, što su zahtivali Božjim i historičkim pravom narodnjaci na peštanskom saboru. A zastupnici njihova naroda bratinsku bi nam ljubav ukazali, kad pod zrilim govorom i prijateljskom opomenom slavenskih poslanikah nebi se ponašali u buduće ko nekoč atinski vićnici za govorivša Demostena. Neumrli taj mudrac svom ozbiljnosti podučavao je jednoć sudrugove, kako se Grčka iz raljah preteće joj pogibelji izkinuti može. Opazivši, da kraj sve njegove naprege niki članovi vićničkoga siela jednako žamore, prikine u pola junačku besidu i stane poviedati basnu o oslu. Reče, da se pri sunčanoj žegi za sjenu živinčeta niemoga otimao i kupac i prodavalac. A kada tim privuko pozornost slušalacah na se, — nastavi ozbiljno govor. Nu svi-sjednici ga pozovu, do dovrši započetu basnu i kaže : komu da je pripala magarčeva sina — kupecu, ili prodavaocu? — Užasnim gnjevom do suzah čemerikah razjaren Demosten poviknu : o kukavni gradjani slavne Grčke! u vaših li je rukuh sudbina domovine? Za sinu se otimate, a s otačbinom propadate! Tako su podvikivali više jur putah slavenski glasovi u ugarskih sborovih, al jeka njihova nenašla odziva; jer odziv neznao : što je narodnost.

Minuli su vjekovi rimske kurile, grčkog areopaga i tebanskih orakulah; minulo s njimi satrapstvo i proselitstvo, mudrost i prijateljstvo; na axiom onaj : sve je narode Bog jednake stvorio, — ni nemisli se više; požunskih latinskih novinah za Ugarsku i Hrvatsku nema više, politici t. j. izmudrenej previjanosti ustupiše mjesto. Narodi se upoznaju i sblizuju; udarac pruski čuti ne sam francez, nego sav romanski rod, i samo malo oduška — pa je ujedinjen! Bojna sreća Prusah sve jim Nimce vabi pod barjak, — a snadje li je nemezis, eno ih svih za jednoga, jedan za sve! Otle vidimo, što? Da se cilo čovičanstvo dili u tri tabora :

romanski, germanski i — slavenski. Pa kad se podiže panromanizam, pangermanizam transeat! — samo se na panslavizam ruše prigovori i kletve. A čemu se prigovara i što se tu proklinje jest : narodnost, — u stozheru jedna te ista slavenska, upravo tako, ko jedna te ista magjarska. Kad česki niemci silom hoće u carevinsko vieće, hoće k narodu svoje narodnosti, tko da zamiri Jugoslavenu, kad se pritišće k surodniku svomu?

Tim nevelimo da uvadjamo panslavizam; nenamećemo nikomu svoga jezika i svoje narodnosti; nepričimo nikoga u pravednoj slobodi; nepritiskujemo ni duše k zidu, — pače hoćemo : da smo jednaka braća i budi nam jednaka plaća! U protivnom slučaju ugarska Slovačka Srbija i Hrvatska naslonit se moguća na svaku stranu spokojno čeka dvanajsti sat. Shvate li naši kornilari i gradjani zadatak svoj, izmire li se s narodi ugarskimi a ponajprvo slavenskimi, dadu li nam zasluženno misto u ustavnoj sgradi, izdovolje li junačku krajinu i trojednu kraljevinu svojoj u svem i po svem jednaku i ravnopravnu : onda je u sreću hrabra Hrvata, vitežka graničara, junačka Srbina i odvažna Slovaka panslavizam puka rieč. Al dotle komu Bog i sreća junačka!

Blaž.

DOMAĆI POSLOVI.

Narodna ravno pravnost.

Po ugarskom Saboru je odbor od 25. članovah izaslan s nalogom : da svoje mnenje podnese o onih mistih gdiće se sudišta namistiti. Ovaj kani ujedno saboru pridložiti : da se broj kollegialni sudnicah umanja, a onaj okružnih sudiah oveća, i tako po namistja : kakoće ljudi do pravde najpovoljnije dospiti. Al po našem mnenju odbor time još neće želji i potribi gradjanskoj dostačiti : ako će samo u obzir uzeti ljudski broj i promet okoliša, već onda : ako će svoje odluke i po zahtivu narodnosti uredjivati. Što bi ovom prilikom najsgodnije izpalo : kada će se i sudnice namistjati — a skoro i municipia novim zakonom po ebeno ustrojavati — zato nam je dobrodošla i ova zakonska osnova jezične ravnopravnosti — koju po Zatočniku ovde priobćujemo :

„Slovenske Noviny“ priobćuju sliedeći zakonski predlog, kako ga je zasnovao o ravnopravnosti ugarskih narodah Pauliny-Tóth.

1. U Ugarskoj postoji samo jedan politički narod ugarski, sastojeći se od plemenskih narodah : Magjarah, Romanah, Slovakah, Srbah i Niemacah. (Molimo G. snovatelja da ni za nas nezaboravi. Ured.)

2. Svi ti narodi, sačinjavajući jedan politički narod, medju sobom su ravnopravni.

3. U Ugarskoj postoje dva službena jezika : državni i municipalni.

4. Državni jezik jest izključivo magjarski; municipalni su : magjarski, romanski, slovački, srbski i njemački.

5. Državni jezik služi izključivo samo ondje, gdje država kano država funkcionira : na saboru, u ministarstvih i najvišem sudištu.

6. Municipalni jezici upotrebljuju se po gradovih i županijah.

7. U gradovih i županijah valja onaj jezik, kojim govori absolutna većina puka.

8. Ako bi trećina municipalnoga odbora za obranu inače govoreće manjine puka zahtievao još koji, pa i treći jezik za municipalni, to je njoj prosto, i onda se javni zapisnici vode u dva, pa i tri jezika.

9. Da se uklone sukobi i olakša administracija, imaju se municipija arondirati koliko je igda moguće po narodnostih.

10. Svi gradski i županijski bilo politički, sudstveni ili financijski činovnici, dužni su službovati na jeziku — odnosno jezicima — svoga municipija.

11. Na svih od države uzdržavanih i podupiranih elementarnih, realnih i gimnazijalnih školah učevni jezik jest jezik municipalni po točki 7.

12. Na svih gimnazijah državni je jezik predmet, koji se izučiti mora; na sveučilištih uči se na državnom jeziku.

13. Kod uredah ima se u obćenju s partajami i njihovimi zastupnici kao načelo smatrati: kako tražba tako i odluka, kako govori tuženi, tako se vodi zapisnik.

14. Svi zakoni ovomu suprotivni dižu se kao nevaljani.

O čem se bave na Saboru?

Dne 29. List. prije nego što bi kuća na osnovani dnevi red prišla — tri intepellatie su na ministarstvo pristavljene. Tančić, pita ministra zašto je nadpis na peneznične uputnice koje će se u novčani vilajet izaslat — i nimački naveden — dočim kovni novac samo magjarski nadpis nosi. Vidi se da starac nije upozno ona načela: koja su u političkom vilajetu već obvladala — uz svu demokratičnost, koju na jeziku nosi — duh mu se nezna iz sna povlastničkog razabrat, a još manje znade razliku medju novcem i upustvam. G. Helfya nov poslanik želi da mu ministarstvo odkrije onu politiku kojućo vodit prama Talianske u Rimu nastanjene. Njemu se suviše vidi — austro-ugarski poslanik — uz dvore papalsko namistjen. Bio g Helfya vire kake mu drago — al od jednog zastupnika možemo želiti: da ne gubi pozornost prama katolikah — koji su većinom gradjani Ugarske, i koji neće pristati zakonitoj svojoj glavi virni i podložni ostati, što ako tako bude, taj poslanik neće tamo u Papinomu već u našim državnom interesu stanovati. G. Iranyia to je našo: da je nagodba s drugim dilom monarhie po 12 zakonu 1867. godine ustavno učvrstjena ne samo suviše, već i po nas i po prikoleitavce škodljiva i smutljiva postala, želi dakle: neka se ministarstvo uputi: da podnese osnovu zakonsku: po kojoj će to tvarno zajedništvo — svoje misto u kralju samo osobenom ustupiti. Ova gospoda neće da paze okolnosti nutarnje i spolašnje, u kojima se ugarska nalazi — tako nam se čini: da ne boluje u tom magjarska: što je austrii ujedinjena — već što nije sa svojih narodnosti srcem i dušom u srid ustava spojena. Toj bolesti ako bi g. Iranyia lika tražio, svih poštenih ljudih bi zahvalnost zaslužio. Vrh ovih osnovni zaključakah 31. List. će kuća vićati.

Dne 31. List. Na pitanje g. Tančića odgovara g. Korkápolyi financijski ministar: da se peneznične kladnice ne smatraju za novac: već ištomi za državne obveznice za koje želimo gotov novac dobiti — radi toga tribalobi nadpis po svih narodni jezicima na nji navesti — da se uputstvo razjasni, pa tako više kupacah nabavi, al poklom to tiskoća prostora nije dopuštala, zato se u dva

po monarhiju državna jezika nadpis naveo — to razjasnenje je g. Tančića sa svim izdovoljilo.

Tadaje začeo svoj govor g. Ernő Šimonyia i nastojao kuću potaknuti: da se ministarstvo na izposlovanje mira medju ratujućem narodom naputi, u tom govoru je odkrio: da on dosadanje obhadjanje ministarstva glede uzdržavanja neutralnosti odobrava, ipak bi želio: da se nimci na sklopljenje taka mira naklone — kojibi se na podpunom izmirenju ustanovio, i zato odkrnjenje cilokupnosti francuske odstranio, prem akoje nimačka rat voditi usilovana bila, i magjarska akobi s početka u rat stupila bila, to bi po javnom mnenju prinudjena postala, svoj top uz nimce proti francusah opaliti (mal ako javno mnenje nije sa svim protivno bilo. Ured.) iz pogleda, koristi Europevske želi: da se njegov predlog u pritresanje uzme. Al premdaje g. Julio Andrasya predsjednik ministarstva pokazao: da se s pojmom neutralnosti neslaže ratujućim silami uvite mira odkrojavati, već samo u slučaju poziva savetovati, što da se može uspješno dilovati, potribuje sve ono odstraniti, što bi jedne ili druge stranke pouzdanost moglo prodrtati, iz tog uzroka nevidja onu korist, koju bi pritresanje pridloga g. Šimonyie po izposlovanje mira moglo prineti. Radi ovih razlogah je kuća na pitanje g. Predsidnika gotovo jednoglasno odgovorila: da pridlog na vićanje neće uzeti. Ista sudbina je stigla pridlog g. Kalmanja Tisza — po kojim bi želio utrojenje vojske magjarske po svim nezavisne i g. Iranyie koji je nastojao pokazati: da je nagodba po zakonu 1867. 12. učvrstjena po nas i po Austrii škodljiva, radi toga potriba nastala tu u osobenu uniu priobratiti.

Zemaljska Rimokatoliko Autonomička Skupština.

Dne 29. List. Posli ovirovanja zapisnika vršenoje glasanje na Podpredsidnika, po kojem je većina pristala uz g. Pavla Senyei, odličnog muža naše crkve, koji je prije 1867. godine najvišlje misto u upravi ugarske s poštenjem zauzimo. Medju ostali koji su za to dostojanstvo označeni bili — 30. t. j. najviše glasovah je primio g. Gajzago, g. Senyei — premda bi želio u redu svojih su — članovah sediti, al buduć je u službi ustavnoj — naviknio većine volju poštivati — prima se zahvalno tog dostojanstva, i izjavlja želju: da mu što ridje dopadne ta srića: misto Njeg. Preuzvišenosti g. Prabiskupa vićanje uz podporu zastupnikah voditi.

Zatim su kupili glase za perovodje, na koju čast su povišeni gg. Nandor Horanszky sa 108. Aleksander Balogh s 92. i g. Ivan Pollak sa 86. glasah, što su oni lipo zahvalili. G. Czirakya je predložio: da se odboru verificationalnom naloži — svoje glede neovirovani zastupnikah mnenje što prije kongresu podneti. A g. Dimitria Horvath želi: popuneaje poslovnika prijašnjeg kongresa, — oba predloga su primljena s otom prominom: da su u odbor koji će poslovnik sklapati misto 5. predloženi: devet članovah izaslani u slidećoj gg. Dimitria Horvath sa 107. Ladislav Venkheim 82. Virgilia Szilagy 79. gr. Ivan Czirakya 69. gr. Bela Keglević 51. Aleksander Balogh 51. kao svitovnjaci a od svećenićta gg. Imra Szabo 96. Schlauch 66. Vinco Šimun 54 glasah.

Dne 31. List. Predsidnik Preuz. g. Prabiskup. Prije uego što su na dnevi red stupili g. Mihojla Molčanyi predstavlja jednu moljbu — u kojoj se ište: da se osobena Ruthenske crkve prava 1649. god. prilikom katoličke unie utvrdjena, i kasnie podkrojena povrate, na što g. Predsidnik primeće: da premako ove skupštine

zadaca nemože biti odnošaje jedne ili druge crkve prominjivati, ipak o roku kojeg će kongres obilježiti — moljba će se na dnevni red staviti, što je posli kratke razpre i u zapisnik stavljeno, zatim su prišli na pritresanje mnenja verifikacionog odbora, glede Somogyie egarskog, Ribarie i Tavaszie strogonski svitovnih zastupnikah podneseno, pa je Somogyia — poklemje uz sve formalne pogriške ogromna većina na njeg glasala opravdan — a misto Tavaszye — Vidač kojije uračunjavu i steinbruckske občine glasanje većinu stekao, u kongres pozvan, dočimje glede Ribarie g. Huszaru iztraga povirena : da se pokaže jesul petorica za rukovodjenje izbora odabrani bili.

Dne 2. Studena. Predsidnik Prabiskup. Posli ovirovanja zapisnika g. Popović u obširniem govoru razlaže Ruthenske crkve prava : po kojima se stvari, što u kolo virski članovah nepadaju po skupštinah svećeničko — svitovnih opravljaju, koje dokle se neobdrže — ruthenski zastupnici nemogu se ovlaštenim smatrati: da u snovanju katoličke autonomie sudiluju, zato predlaže : neka bi kongres dostojao odlučiti : da Munkački i Eperješki biskupi te skupštine neodvlačno na onom temelju sastave: kojije već po Srblje i Romane zakonito osnovan, da se tamo odluču način — Ruthenskog sudilovanja u ovom zemaljsko katoličkom kongresu — o tom važnom pridlogu i po gg. Adolfu Dobrzansky, Antunu Rubi, Pavlu Hrabar, Gjuri Farkaš i Mihojlu Molčanyi podpisanom, vieća će se onom prigodom : kada i onaj po g. Molčanyi podnesen u pritresanje uzeli budu.

Tom prilikom je podneo sbor za osnovu poslovnika izaslan — svoje mnenje — po kojim su s malom iznimkom pravila prijašnjeg kongresa primljena, a glede sposobnosti zaključivanja pravilno ustanovljeno : da je načplovina kongreski članovah potribna.

Dne 3. Stud. G. Justin Papfin u ime ujedinjeni Rumanah isto tako presvidu, e proti nadležnosti kongresa ko prije gg. Popovich i Molčanyi, glede tih pridlogah će vićati onaj odbor — kojije o uredjenju autonomie mnenje podneti, u koji su većinom glasovah — ubrojeni od svećenikah : gg. Ivan Panković, Ladislav Biró, Stipan Babić, Ljudevit Haynald, Lovrinac Schlauch, Nikola Šárkány, Karla Veszely, Gjuro Schopper, Ivan Papp, a od svitovnjakah gg. Gjuro Bartal, Šalamon Gajzago, gr. Bela Keglević, Dimitria Horváth, Rudolf Kubinyi, Stipan Abonyi, Virgil Szilágyi, gr. Gjuro Aponyi, gr. Ferdinand Zichy, Emmanuel Hrabar, b. Pava Šennyei, Aleksandro Nehrebeczky, Bela Barta, Karla Mayer, Franjo Huszár, gr. Ladislav Pejačević, Sigismund Inkey, gr. Henrik Zichy, a za izminike gg. N. Dević, Theophil Bula, Karla Mészáros, Stipan Maly, Ivan Gál, Ivan Papp. Zatim je g. Predsidnik Prabiskup javio : da je Franjo Ribari — glede čijeg izbora je iztraga g. Huszaru povirena, zahvalio, i želju izrazio : da se nov izbor naredi, glede te želje povela se poduža razpra : koja se tim svršila : da se iztraga na svaki način obavi — premda o njoj zavisi i drugog kandidata slučajno pravo, proti ovog zaključka kanoje g. Ribari prosvidovat, ko da kongres granice svoje vlasti prilazi — kad proti njega kao već sad privatnu osobu iztragu vodi, al je u mah zamučkan — kao takav koji nema vlasti u toj skupštini ni siditi a još manje govoriti, i poklem nije sam izišao — kvestor ga je odtud izveo.

KUĆNI POSLOVI.

Bač, dne 15. Listop. Posle diobe pašnjaka, koja je u smislu zakona god. 1864. proizvedena, počeo je na pustari nadbiskupskog vlastelinstva na Teršćaniku, već blage spomene nadbiskup Josip Kunszt velika gospodarska (ekonomička) zdania podizati, a sadašnji nadbiskup Njih. Exc. Ljudevit Haynald jeste veličanstveno i velikim troškom doveršio, te veličanstvenom i veletrošnom zidanju krunu hotiv postaviti, za duševno obradovanje ondašnji stalni kršćanah služiteljah, koji jih ima priko 100 dušah; jeste dao podignuti lipo propelo, koje je u prisustvu vlastelinski zvaničnikah, služinčadi i drugog pobožnog naroda dne 25-og Rujna po mistnom župniku i srezkom podjasprištu svečano blagosovljeno, te već se mnogo otčenaša izmolilo za dobrotvornog dobročinea.

NOVOSTI.

— **Naša mila kraljica** uživa tihi zrak Merana (u Tyrolu) s dvi nadvojvodkinje — 17. Studena tamo čekaju i Njeg. Velič. Cara, i pripravlja se svečanom pozdravu.

— **Mlada Srbia** lipo napriduje u slobodi ustavnjoj : osniva zakon štamparski — koji niti ovlaštenje vladarsko — niti položenje kautie, niti biligovine novinarske želi — razborito ustrojava i svoje oružane sile — domobrance na vižbanje uziva, a za častnike — škole otvara.

— **Govore da primirje** 25 dnevno po kancelaru Bismarcku g. Thiersu ponudjeno, po upravi Franceskoj u Toursu nije primljeno.

— **Prusi nekane** na Paris navaljivat, jel čekaju da će se skoro pridot. Dočim Francesi govore: da je Paris ranom zadosta providjen.

— **Englezi pišu** : da je franceski general Bourbaki na vojvodstvu se zahvalio sbog toga : što je ministar Gambetta maršala Bazaina izdajstvom obilježio — s bog čega su i drugi redovne vojske častnici uzavrlj.

— **Francuska vlada** počima silovito obhadjati prama svojih gradjanah : jednim ukazom, sve mužke do 40 godinah, bili oženjeni — imali ili neimali dieu — u ratne čete uvrstjiva. Drugim ukazom naredjiva: da svaki departement (župania) posli 100,000 dušah jedan niz topovah (batterie) ukupno s dotični momcili kroz dva miseca za bojno polje opravi, trećim izjavlja : da će svaku četudobrovoljacah — koja bi prid dušmaninom duhom klonila — razoružati, i prid vojnički sud staviti (dise tanetom kazni).

— **Iz Orleansa javljaju** brzojavne visti : da je pruska prostačina na toliko došla : da su za osam dana oko Orleansa 5 sela u pepeo pritvorena.

— **U Londonu** oćedu da znadu : da je primirje za cilo učinjeno medju Francusom i Prusom.

— **U Segedinu** uvatilis u jednog grdnog tolvadja, koji je gadan zanat tiro : bogato obučene mrtavce izkopavo, i s šnji ruvo posvlačivo. — Sad je već u zatvoru.

— **Prusi u Elzasu i Lotringu** popisalisu mužke za vojnike podobne. Zabranjeno je odputovati, koji se nenadje, za tog je dužan otac svaki dan 50 franka položiti.

— **Bazaine u novine „Nord“** ogradju se : proti okrive izdajstva.

— **Bismarck nastoji** Papu u Nimačku odmamiti, al Papa medju svijuh Maltu bira.

Ovom broju je nadostavljen jedan nadometak.

Nadometak 35-om Broju Bunjevački i šokački Novina.

— **Sad je tako** ridko lipo vrime, da kao novo bilitimo: da je u Kalači tekućeg miseca 6, 7 i 8-og dana lipo vrime bilo.

POGLED U VILAJET.

U svetom pismu štijemo da je neprijatelj dvojio o izvrsnosti Joba, i zato vlast na pokušanje njegovo iziskio: koju je strahovito upotrebio, jel je sve imanje porazio, dicu mu umorio, i prijatelje od njega otudjio. Kad dogadjaje štijemo — koji se na zemlji franceskoj sgadjaju — u napast dolazimo virovati: da je neprijatelju podiljena vlast sve boli — koje: tilo i dušu napadaju odrisiti — sa svih stranah vilajeta izkupiti i na francesku napuštati, štoje zdravo to mora tamo oboliti, što je lipo to se mora naružiti, štoje uzidjano to se mora porušiti, što je sito to mora izgladniti — što je bogato to mora osiromašiti. Neštijemo da se je gruvanje topovah na Paris odpočelo, al na drugi stranah toliko se krvi proliva i toliko ruši, hara, pali, da se neprijateljske ruke težina žalostno osića.

Ko bi opisao žalost koja je Francese oborila, kadsu glas o Kapitulatii Metz na najglavnije svoje tvrdjave čuli? izdaja ili sila dalje dilovala, to je po njeve sadanje okolnosti svejedno. Samo je mnoga nada uspješne obrane zakopana, jel s čime će naknadit redovne vojske od 150,000 gubitak. Zato Gambetta u svojem proglašenju kaže: da dušmaninu svašta prijatelji, a za nji nije druge nade: već pod zastavu ustanka se staviti — i svojom silom obraniti narodno poštenje, nezavisnost, i cilokupnost svoje domovine. Berlinske visti pravdaju Bazaina i vele: da je prije kapitulatie naredio medju vojnikom glasanje, i ovog većina da je kapitulatiu odabrala, poklem je svaka jistbina već nestala, a franceske visti tvrde: da su prije želju izvale — koju su vojnici očitovali, s tim tišili: da će je na svaki način narediti onda: kada izgleda bude za podporu, i kadje jistbina nestala onda su svoju nemoćnost otkrili. Radi čega je kako se piše posadna vojska pridaj se protivila, a Londonskom Listu Daily News pišu: da su nimci u Metz još toli rane i munitie našli — što bi za posadnu vojsku, za jedan misec iztrajalo. Medjutim Thiers pokušava sklapanje mira, vele da kralj Villim nebi želio u Paris unići, samo da mu se tvrdjave Mont Valerien pridaju, Thiers obećaje 2 milliarda troška naknade, i ustupljenje jednog komada franceske. Al koje uvite podpisat, kad u Gambettovoj proclamatii štijemo: da oruže donle neće položiti: dok njevu zemlju dušmanin tlači. Grdno bi bilo: da se obistinilo: da su ubojice kralja Villima u Versaillesu napali — i ministara Roon ranili, al nam u srce ujida onaj glas: koj iz Soisson — sa donose: da su prusi — kad su ondud otići morali — sve francese, koje su zarobljene pratil, u jednoj šumi neoružane napali, i silne postriljali, nečuvveno barbarstvo! Nikidan smo primetili: da bi po francesku svako jako koristnie bilo: da nije upravu prominjivala, jel onda je barem samo jednog dušmana imala, i tako sve sile na svoju obranu žrtvovati mogla. Dok sad i nutarnje jedinstvo se vidi poremetjevo, jel u Marseiljes su Favrea i Gambettu već kao izdaice obilježili, smrti, dostojne izrekli, i želju od franceske se odkinuti očitovali, a prijatelji Orleanske obitelji, medju zarobljeni častnici pristaše love. Dočim Napoleonide svoje pravo s toli pučki glasovanja utvrdjono, još ne smatraju za izkorenjeno.

Sad štijemo da je bivša Carica — kojaje pod imenom Grofica Clary u Vilhelmshöhe Napoleona pohodila, Regenstvo na korist svojeg sina položila. Nevirujemo baš sve što priko Berlinskog kanala prilazi — ipak vrlo je virovatno: da su crveni republikanci — koji se u Lyonu i Marseillju tako protivni pokazuju, u Parisu kako nasilje pokušali: da se Vlasti dočepaju — jel prusi tvrde: da su pušakah i topovah pucanje čuli, premda nigdi francesi na nji nisu iztrkivali. Bojat se je za tu lipu zemlju, da će se posli umirenja spolašnjeg nutarnji rat izleći. Neima prijatelja koji tom plemenitom narodu nebi već mir želio. I oni Nimci koji nisu slavom zaslipljeni, pa u budućnost gledaju, vele da su državnici pruski sad suviše gladni, što dalje sve bi više od franceske progunili, najposli vojničke pobjede neće biti kadre glad njim zasititi. Vrime bi veli bilo: poklem će nimačko prvom u Europi vladom postati, da i uzorom slobodni institutia postane. Jung „Köll. Zeit.“ 302. Al to ni Turci ni Persiani neviruju, od ovi jedan učen državnik govori; da je pad franceske po cio vilajet, al najviše po istok, nesgoda, nimci su i kao državnici sebičnjaci, neima primera: da su se za kojeg puka napridak borili.

Čudno je što vlasti misle da su svoju dužnost vršile: ako su prama oba dvajuh naroda želju mira izjavili. — Ako je želja mira ipak znak dilovanja državnog onda nije potrebno: da se ta po usti vanjskog ministara izjavi — ta po svih novinah — i narodah se: ta jače i širje označiva, al kako tvrdac za milosrdje, tako ni lakomac za pravdu neima osićanja — jedni su englezki novinari: koji francese kude: što nisu na kolini klećć — uvite mira iz rukuh g. Bismarcka primili — i kralja Villima ruke ljubili — koji već o tim sanja kako bi onu staru svetu Alliancu proti Francesah — i tako europevske slobode osnovao — Rusa kako nam se čini ima već za svoji ledji — sad uzdiše po usti Schweinica svojeg poklisara Bečkog, kako mu srce boli što stare prijatelje pruske pod Parisom nevidi — Austrianci rado će primiti glas: da se Austria već u kolo prusko uhvatila, al mi — premako Reforma magjarska veli: da je s pruskom jedina sveza po nas koristna, svaku bez iznimke za pogibeljivu smatramo, jel da nam i nije strah poplave nemštva tribase bojati za slobodu — Jakobiin zatvor dokaziva — kako duh u kralju Villimu po slobodu diše, kad ni jednom prusu nije dozvoljeno izjaviti: da pokrajine Franceske u posid nije voljan uzeti.

Mal ako to pruski državnici nisu opazili: da je sad najsgodnie vrime Austrii krila do živca da više neizrastu podsići — dosadje Austria i u nimačkom Vilajetu poštivana kao slobode prijateljica, što će u mah izgubiti, akoće u savez s pruskom unići, nimci austrijski kako poslednje visti glase, ni ukakvu nagodbu sa sadanjim ministeriumom neće da stupo, što drugom ričom toliko glasi — da će u slučaju ako svoje gospodstvo nemogu učvrstiti — i ustavnost prigoriti. Ovi tako misle ko bratja kadajim zloba pamet pomuti, vole imovinu prokatoru prigoriti, nego se izmiriti i namiriti, dakle samo neka slaviani izgube mah će i prusi dobiti. A u magjarskoj premda vide te težnje — koje će monarhiu u propast strmoglavititi, poklem misle da će se magjarska narodnost samo po nimačkoj spasiti — ni jedan glas ne podižu: da se nepravda odstrani, i državne uprave imovina medju narodnosti bratinski podili. Bratjo ugri neće mo tako proći, ko Rumanii kada su već Francese do

praha potlačeni — vele : da je pogibelivo za omanje latinska narode — ako se jim glava u francesi, pobije.

TRGOVINA I OBRTNOST.

Cinjenik Peštanski.

Prošaste nedilje kiša puteve na sve straneje pokvarila, naravno na oni misti gdi litina radja jel baš tu se ne nalazi kamena, a od zemlje koja se na drumove navlači postaje blato, cina je gotovo svake rane skočila, i prodaja živahna bila.

Vuna. Množe našinacah i dikoji nimci se već kao kupovci pokazuju. Prodanoje 3500 maži češljaste, dvostrizne, litnje i zimske, zigaje, i racike. Cina nije skočila al se učvrstila — i pokaziva se za prodaoce prijazna. Finie i dobro pripravljene vune jedno strižne nije mnogo na vašaru tvorinarski oprana prodavanaje i to sridnja po 120—135 fr. a fina 148—178 fr.

Svinji teški 260—360 funt. 24—28½ nov. lakši 23—25 nov.

Repea Primakohl 16⅝ fr. 150 funt u Pešti.

Mast. Gotova 40½—41 fr. s sudom, za studen i Prosimac bez suda 38½ fr. jabanska se traži, maloje ima — pokvarena 37½ fr. 38 fr. dobra 39—39½ fr.

Slanina. Netražise. — Zračna 38—38½ fr. dimljena 40—41 fr. za studen.

Loj 33—33½ fr.

Suve Šljive. Prve vrsti Bosanske u sudu 11 fr. — Za studen 10¾ fr. u žakovi za studen 10¼ fr. Srbske u sudu 9¼ fr. o kraju bosanske prodavane su u sudu po 11½ fr.

Varivo. Sočivo 4¾—7 fr. grašak 6½ fr. krupan bio grah 4½ fr. sitan 4¾ fr. kaša 4¾ fr. carinarska maža proja 82 funt. 2 fr. 30—40 nov. konapl. sime 3 fr. 25—35 nov. 60 funt. kudiljno 12¼ fr. 150 funt. mak modrikats 12½—13½ fr. požunac.

Prisne kože. Živahna prodaja — teške nimačke i bavarske volovs. 76—78 fr. kravie 78—80 fr. amerikan-ske suve 70—72 fr. soljene 40—41 fr. maža, ugarske volov. jesenje 42—43 fr. kravie 30—30½ fr. varoške 26—27 fr. par. telećie ni se prodavale. Srbs. голуšarke 85—105 fr. po 100 s dva radaša. Srbske ovčie 130 fr. 100, 2 radaša škopćie 2 fr. 30—80 nov. par, jagnjećie nisu doneli.

Cinjene funtaške lakše 40 funt. 110—112 fr. teške 45 funt. 112—114 fr. lupaćie funtaške 114—116 fr. Pittling 160—185 fr. telećie 220—235 fr. erne teleć. 20—24 funt. 245—260 fr. kravie i Pittling 160—175 fr. — Sve po mažu. — Saffian 105—108 fr. maža. — Škopiće 80—84 fr. maža, teške ovič 117—120 fr. maža.

NAŠA ČITANICA.

Poljodilstvo.

Premda ono gospodstvo što je Bog pridao čoviku vrhu stvorova vilajetni, jeste po istočnom grihu izgubljeno, ipak to sve na toliko mu se povraća na koliko se u milosti odkupljenja osobeno uzvisiva; zato vidimo da čovik i sad kod stvaranja sudiluje, tim većma : što je pamet s nauči obilnie izobrazio — i srce čudorednostju oplemenio, ovo sudilovanje najvidnije se pokaziva u poljodilstvu; zemlja i onda radja ako se čovčiom rukom ne obradja, al malo onoga što je čoviku, već najviše ono što je zviradima potribno, za čovika i pitomu živinu — da

zemlja plodi, želi sudilovanje čovika. Toje već u ovom Listu pritresano kako valja sijati, i to zato prije, buduće da je onda vrime od sitve bilo. Al to svatko znade da zemljište i prije što bi zrno u njeg postavili tako valja opraviti — da ono zrno u njemu pogodnu postelju nadje, koju će onda samo imati, ako se iz tog kreveta sve ono što je bilji pogubno odalji — dakle trnje i korov, tamo netriba da razte, jel oduzima onu kripost, koju želi zrno, da može klijeti i razti.

Zemlja se čisti oranjem, to bi dakle pitanje bilo na redu; koliko puti bi tribalo zemljište uzorati, da se plodnoj godini možemo nadati? Ako se mašimo u ono vrime kada ni zemlja ni osoba nije bila slobodna, nalazimo da kakoje zemlja na tri obredocime bila podiljena, takoje običajno i tripot orana, što je onda radi desetka a ne po razlogu zemljišta uvedeno. Malo je naći ljudi, ma koji stališ razgledao, koji bi htili stvari razmatrati, i uzroke dilovanja iztraživati, po najviše su tim zadovoljni, ako razume : da su tako i otci činili, i da tako mnogi još i danas tvore.

Al naš duh nije stime zadovoljan on donle razmatra, i po stepeni razloga se penje, dok do vrila nedospie. Posli oni razlogah koji su već u pobiranju desetka ležali, bilo je i drugi što su poljodilci njive svoje u tri komada orali, jel bivši jim zemlje nerazkomadane — običajno od kuće odaljene, po ugari se čistile — i torile, buduće drugćie djubreta niti je doticalo, niti se sbog daljine iznositi moglo — ta odkud bi onda bilo djubreta, kad su živine na obćoj paši, dneve i noći provadjale. A. Sabely.

Bač, 14. Listopada. U 22. br. ovih Novinah je naznačeno, da je troškom Njeg. Exc. Ljudevita Haynald blagotvornog nadbiskupa Kalackog pod upravom g. Mirka Henszlmann glasovitog archeologa, započeto kopanje zidinah grada bačkog. Kopanje ovo velikim troškom skopćano, jeste doverseno, žali Bože! što se najvećma nameravalo stare crkve biskupske traga nisu našli, nut lipje novac došo sirotinji u ruke.

Našlisu kamenje iz dobe i s nadpisom rimskim, našli su opeke (cigl) iz dobe sv. Stipana, sav prostor zidina je bio pun sgradah, izkopani su temelji od jakih zidovah, izkopani sasvim dobri žlibi (kanali) lip bunar, lipa vodoshrana (cisterna) i nuz nju dva stara groba, na kamenu lip kamenarski posao, na najvišjoj zidini na prozornom (penžer) kamenu ima grb (cimer) magjarsko kraljevine.

Po mnenju g. Henszlmanna razvaline (ruine) grada bačkog jesu iz 13 ili najviše 14 vika, te lahko mož biti, da stoje ove i nad grobom stare crkve, i to stim više, jer opekah (cigaljah) iz vrimena sv. Stipana ima mnogo mednjima.

Bač staroga glasa radi ali i da čitatelji lakše svate ona koja su se o njemu pisala: neće biti zgorjeg čitateljem ovi Novinah dati opisane koje je, i kako je to god. 1867. u „Magy. Sion“ opisano bilo, sa nikom prominom.

I. Bač prije mohačke bitke.

Bač u starih pisamah nahodi se pod imenom Bach, Bath, latinski Bachia, Mostongi ¹⁾ je na lijevoj strani, od Dunava pako na 1½ miljah.

Dokazi o postanje Bača, gube se u tminah prošlosti i starodavnih vrimenah, te stoga se začelo nezna; — nego, da je bio već u vrime sv. Stipana, ili barem po

¹⁾ Mostonga je voda, koja okružava tvrđju.

njemu se ustanovio, zaključuje se odtud, da je među po Stipanu ustanovljenih biskupiah jedna i bačka biskupia imenovana od godine 1003, kad je ujaka si Juliu (Gjulu) savladao,²⁾ — kao i to : da je između po Stipanu ustanovljenih i uredjenih županiah (varmegjah), imenovana jedna i bačka (varmegja) županiah, od već postojećih, ili za onda podignutih gradovah (tvrđjah).

God. 1085. sv. Ladislav bačku biskupiu podigao je na arcibiskupotvo (nadbiskupstvo).

God. 1149. pod II. Gejzom magjarskim kraljem sa bačkom nadbiskupiom skopčala i sjedinila se je koločka biskupia, koja bijaše u vele siromašnom stanju;⁴⁾ ali zato jednoj i drugoj ostao je kaptol sa 10 osobami (t. j. 10 kanonikah) posidujući svojih dobarah.⁵⁾ — Izbir nadbiskupah bijaše u Baču.⁶⁾

Ali žalostna kob (sudbina) ocrni slavu Bača, žalostni mohački gubitak uništi ga.

Da je pako Bač prije mohačke krvne bitke, bio znamenit, zaključuje se već iz toga, da su ga veliki muševci, bani i knezi pohadjali, kao : n. p.

God. 1148. Gejza kralj, u Baču je proveo uskršne svetkovine.

God. 1158. Mano Grčki car u svomu putovanju i Bača je posjetio.

God. 1495. Ladislav kralj, u vrime zavladajuće kužne bolesti, u Bač se sklonio.

God. 1456. Srpnja miseca na poziv Rafaela nadbiskupa, došao je u pohode u Bač veliki i sveti muž Ivan Kapistran.

Prije mohačke krvne bitke, godine 1518 i 19. pod upravom II. Ljudevita kralja u Baču se držao državni sabor (dieta).

Petar Vardai nadbiskup želeći podignuti Bača i okolice mu, dao je s privelikim troškom Mostongu izčistiti s Dunavom ju skopčati, po kojoj su plovile ladje; a to sve bijaše učinjeno za obće dobro.⁷⁾

U 15. stolitju još bijaše u Baču lipih ukusno uglednih sgradah.

Poleg pučkog ustmenog predavanja, bijaše tu 300 samo dućanah a u prostorju tako velik, da je prama iztoku u daljini 1 sat, (ura) sadašnje selo Tovarišova, bila prednja varošica Bača.

Potlam pako nesritnoga mohačkoga boja, pade Turkom pod jaram.

Kad su Turci 29. kolovoza godine 1521. Biograd zauzeli, udaraše i napadaše često na bačke okolice, te napokon godine 1526 s live strane Dunava podigoše se Turci prama Baču, nakanom na njega udariti.

Sulejman upali Bač, koj se obrati u oganj i pepeo, grad pako stade udarati od jutra tja do mraka, što pridobiv u njemu nahodeće naše borioce sa ditcom i ženami, sve oboriše pod krvavi mač.

Medju Bačom i Varađinom bijahu otoci i močvare, u sredini pako tih močvarah bijahu sklonjeni naši od više hiljadah stanovnikah, tu bijaše i naša vojska utvrđjena i obkoljena jakim šancevi.

Turci u tu navale, te velikim gubitkom pridobiše

naše, te kao u bačkomu gradu, tako i tu sve nesmiljeno zauzeše pod krvavi mač.¹⁾

Od bačkog dičnog i sjajnog vjeka ostanci jesu : jedan dio samostana (manastira) za onda residencia, koja se je početkom 14 stotletja od Templarah sadašnjim Franjevcem kapistrancem predala. Zatim gradske (tvrđje) razvaline, i drugi u ciloj okolici u zemlji nahodeći ostanci.

II. Bač potlam mohačke gubitne bitke.

Bač, dočim je pao pod vlast tursku, stenjao je pod njegovim okrutnim jarmom gotovo do sverhe 17. stolitja, tek istom potlam krvne borbe odteo se od Turakah. — Ali i nutarnje državne pobune, nisu mu praštjali : kao Stipan Černi harajući i otimajući, a osobito buna Rakocie, kojeg privrženici godine 1703. bački grad upališe, potlam pako carski vojnici sasvim ga razoriše. — Potlam tolikih okršajah, udaracah i promine od starodavne dičnosti njegove jedva mu se je moglo što to povratiti; poleg sveg napora, da su koločki i bački nadbiskupi, kao Bača vlastelini (špajie) a još k tomu od godine 1698. kao bačke županie (varmegje) veliki iliti vrhovni župani (föișpanji) velikim požertvovanjen nastojali su Bač podignuti i sjajnijim ga učiniti.

Grof Mirko Caki koločki i bački nadbiskup Bač kano županijsko stolno misto, županijskom kućom providio i sajmah (vašarah) mu izposlovao, kao i svaki ponediljni (tjedni) pijac, što je VI. Dragutin (Karla) cesar godine 1719. srpnja 11. a dozvolio, te 6. a ožujka god. 1720 u Sonti u državno županijskoj sednici proglašeno. — Što više i opet ustanovljenje njedašnjega dičnoga kaptola želio je oživotvoriti.²⁾

Grof Josip Bathányi, koločki i bački nadbiskup, Bač kano ugodno i zabavno si misto u mnogim je množno podupirao. Po zlokobnoj mohačkoj bitki uništenu uspomenu dičnoga kaptola želeći opet oživotvoriti, uslid toga je k' Njezinom Veličanstvu Marie Therezie pismeno se uticao,³⁾ godine 1764.

On želeći Bač u lipši red staviti, stoga uredi mu trg (pijac).

God. 1764. travnja 19. a priko Mostonge u tako zvano malomu Baču stanujuće Srbije primisti u onda zvanu pustaru Tironj, a Totoye (Slovake) u Selenču. U Baču pako ostavi starodavne Šokce i Magjarske stanovnike; a Nimcem i zanatnikom za stanište podili jim gradski brig (brdo).

Dočim je isti grof Josip Bathányi nadbiskup, kao vrhovni župan zvanično imao često doći u Bač, kao u stolno županijsko (varmedjsko) misto, prostorje sv. Antuna u žumi, kao ugodno; zabavno si misto, pobrinu se to u lip red staviti, ustanovivši zvirinjak (misto u ogradi za divje zviri), odkud se i danas isto misto zvirinjakom naziva.

On je u ciloj nadbiskupii poremetjeno pastirsko stanje svom revnostju nastojao u red staviti. Plavna, Bogjan i Vaška, bile su podružnice Bača, s kojima su dušobrižno upravljali fratri kapistranci. Ove dakle godine 1766. učini samostalnim parokijami (plebanijami), i prida jih svitovnim svećenikom (popovima).

U Baču za parokialni (župni) stan, kupio je jednu

¹⁾ M. encycl.

²⁾ Katona II. p. 167.

³⁾ Katona II. Rész. 330. I. 2. 1. „ut praepositorum S. Pauli de Bács. . .

¹⁾ *Memorabilia rerum hung.* I. 59.

²⁾ *Hierar S. P.* II. p. n.

³⁾ *Svatic Hist.* I. k. 95.

⁴⁾ *I. Molatio Domini A. episc.* 1784.

⁵⁾ *Kat. I.* p. 179.

⁶⁾ *Katona I.* p. 499.

kuću za 1500 fr. On je početnik (tvorac) bačke parokie (plebanie); On je započeo zidati bačku ogromnu parokialnu crkvu, a to 11. srpnja 1773. koju je samo naslednik mu dogotovio.

Adam Patatić Barun koločki i bački nadbiskup, započetu bačku rečenu crkvu, godine 1780. srično jest dovršio.¹⁾

Grof Ladislav Kollonić nadbiskup, parokialni stan je povećao god. 1812. On kupiv od nikog Kampela malu kućicu, od koje napravi sadašnju uz parokiu žensku škulu godine 1894.

Parokialnoj crkvi poklonio je zvono od 5 mažih i 30 funtih g. 1804.

Napokon prikupi on i varmedjsku kuću s ostalimi sgradami za 16639 fr. 40¹/₂ nov. i obrati u stan činovnikah (provizurah).

Petar Klokušicki koločki i bački nadbiskup na medji (hatar) medju Bačom i Deronjom za slivanje Mostonge proizveo je prokop (šanac) na ¹/₄ miljah odkud se i danas naziva Klokušicki šanac.

Na opravu parokialske (župne) crkve milostivno poklonio je 3905 fr.; a na podignutu novu kalvariju 765 fr.

God. 1842. kolovoza 26. na uzvišenu svrhu i obću korist bačkih stanovnikah isti darežljivi daritelj položi 7000 fr. sz. kao glavnicu odlukom: da se dotična godišnja kamata prida Samostanu (manastiru) Franjevacah, koi se ugovorom obveza u to ime dati u dvi pučke škole, dva učitelja (professora). — A na školske oprave dariva takodjer 489 fr. 33 n. Ovaj blagodarni nadbiskup u istinu lip spomen ostavio Baču! — Ditco Bača! zahvalnostju spominjajte ga se; Taj vam je veliki prijatelj i dobročinitelj!

Josip Kunst nadbiskup koločki i bački i on se je milostivno setjao Bača. God. 1864. dao je o svom trošku bačku veliku crkvu sa svim pokriti, izvana i iznutri bojisano okrečiti; crkvicu sv. Antuna u šumi takodjer lipo opraviti. Za novo napravljenu školu potribno drvah iz svoje šume milostivno darivao; A po učinjene segregacije za bolnicu (špitalj) takodjer od svojega 4 lanacah zemlje poklonio.

Ivan Nehiba posvećeni biskup i kao bački rođeni sin, godine 1842. siromašnoj bačkoj školskoj ditekti na knjige položio je glavnicu u 100 fr. A god. 1864. oltar sv. Križa u velikoj crkvi dao je popraviti.

Stipan Harliković, kao bački nadziratelj (provizor) za dobru siromašnu ditektu, položio je takodjer glavnicu u 51 fr.

Balint Polerecki adonjski prepošt i bački parok (plebanoš) u Sremu svoj veliki molovinski vinograd ostavio je bačkim učionam, što se je potlam po dopuštjenju višje vlasti prodalo, te iste svote dotična kamata godimice obraća se na odlučenu svrhu.

Po učinjenoj segregacije god. 1864. Bač posiduje u zemljištu 120 sesiah; pašnjakah 1110 katastralnih lanacah i 450⁰ četverasti iliti kvadratnih fatih. U vinogradih 210 lanacah i 1522⁰ kvadratnih fatih; Šumarine pako 363 lanacah i 75⁰ kvadratnih (četverastih) fatih posiduje.

Vlastelin (spajia) posiduje u zemlji oraće, pašnjakah i vinogradah ukupno 2277 lanacah i 1288⁰ kvad-

ratnih fatih, Šume pako 7902 lanacah i 1205⁰ kvadratnih fatih.

Poleg popisa od god 1870. ima u Baču kućah brojem 515, a po vinogradih i šumah 27.

Broj stanovnikah je u skupo 3770. Po narodnosti ima šokacah 1814. magjarah 597. — nimacah 1286. — Stanovnici Bača većinom su poljodilci. (Slidi.)

CINA RANE.

Pešta, 8. Studen. Žito. Banatsko. Najslb. tšk. 83 fnt. vrd. 5 f. 10 — n. najb. tšk. 88 fnt. vrd. 5 f. 75—85 n. tisansko, najsb. tšk. 83 fnt. 5 f. 5—15 n. najb. tšk. 88 fnt. 5 fr. 80—90 n. stolnobiogr. najslb. tšk. 83 fnt. 5 fr. 5—15 n. najb. tšk. 88 fnt. vrd. 5 f. 80—90 n. bačko. najsb. tšk. 83 fnt. vrd. 5 f. — 10 n. najb. tšk. 86 fnt. 5 f. 45—55 n. Raž tšk. 78—79—80 fnt. vrd. 3 fr. 25—30 n. Zob tšk. 44—46—50 vrd. 2 fr. 5—10 nov.

Baja, 5. Studen. Žito najb. tšk. 83 fnt. vrd. 5 f. 20 n. srid. tšk. 80 fnt. vrd. 5 f. — n. Napolica tšk. 78 fnt. vrd. 3 f. 33 n. srid. 76 fnt. vrd. 3 f. — n. Raž najb. 76 fnt. vrd. 3 f. — n. srid. 75 fnt. vrd. 2 f. 90 n. ječam najb. 66 fnt. vrd. 2 f. 13 srid. 63 fnt. vrd. 2 fr. — n. Zob najb. 44 fnt. vrd. 1 f. 83 n. srid. 42 fnt. vrd. 1 f. 73 n. Kukuruz 90 fnt. vrd. 2 fr. — n.

Najnovije.

U Českoj. Za Reihsrath neposredna biranja obavljaju — česki okruzi Deklarante a nimački ustavovirne biraju, oni neće u Reihsrath.

Kitaja. Kineseri pokazivaju da će braniti inostrance, ipak licumircem se neviruje, jel su vojsku medju Tsienčinom i Pekingom namistili — francesi su jim rok dne 7. Rujna za poslednji odgovor obilježili.

Srbska skupština zaključila je svoje zasiedanje 5. Studena.

Ustanak na Otoku Martinique ugušenje 25 su obilili, a 100 utamničili.

Franceski general Bisson izjavlja — da Divizionari nisu u vićanje zvani — njima je istom priobćeno, štoje svršeno bilo — Bazainu i drugim vodjam pripada odgovornost.

Ni kako se nemogu o primirju namiriti, i tako sastanak Constituante oživotvoriti. — Ugled sadanje vlade sve većma pada — gradovi se protive generalom za vodje domobranacah imenovanim.

Visina vode Dunavske.

Pešta, 7. Studena 12' 0" raste.
nad 0
Požun, 6. Studena 12' 2" raste.
nad 0

Poruke uredništva.

Vaškut: G. Jukiću. Samo nam pivaj. Nećeš nam dodijati. — Zombor: G. J. S. Hoćemo — neka se širi veselje, žalost nam i tako ne manjka. G. Fra. R. K. Prvoje Boga moliti.

¹⁾ Katona II. 388. 1—2.